

фракції складають більшу частку нових для регіону видів, які знаходяться переважно на стадії заносу і ще не набули значного поширення у регіоні: *Eragrostis pectinacea* (Michx.) Nees, *E. cilianensis* (All.) Vign.-Lut. ex Janch., *Hierochloë australis* (Schrad.) Roem. & Schult., *Panicum capillare* L., *Hordeum jubatum* L., *Ceratochloa cathartica* (M. Vahl.) Herter, *Oenothera glazioviana* Micheli, *O. missouriensis* Sims, *O. fruticosa* L., *O. speciosa* Nutt., *Hibiscus trionum* L., *Brachyactis ciliata* (Ledeb.) Ledeb. (*Symphyotrichum ciliatum* (Ledeb.) Nesom), *Amaranthus deflexus* L., *A. powellii* S. Watson, *Bassia sedoides* (Pall.) Asch., *Artemisia tournefortiana* Rchb., *A. argyi* Léveillé & Vaniot, *Thunbergia alata* Bojer ex Sims, *Macleaya cordata* (Willd.) R.Br. та ін. Натомість, такі малопоширені у Поліссі види, як *Symphyotrichum laeve* (Willd.) Á.Löve et D.Löve (*Aster laevis* Willd.), *S. lanceolatum* (Willd.) Nesom (*A. lanceolatus* Willd.) та *S. versicolor* (Willd.) Nesom (*A. versicolor* Willd.) знаходяться вже у стадії формування угруповань переважно у перезволожених екотопах.

До сучасних тенденцій розвитку флори регіону слід віднести: зростання участі адвентивних видів, індекс апофітизації склав 15,8%, а індекс антропофітації – 24,9% обидва продовжують зростати; зменшення кількості видів природної флори. Так, пошуки (2010 р.) *Carex obtusata* Liljebl. у єдиному локалітеті у регіоні показали, що, вірогідно, вид в ньому зник. Нажаль, триває скорочення популяції рідкісних видів. Так, популяція *Woodsia ilvensis* (L.) R.Br. з 100 екз. (1990 р.) зменшилася до 13 екз. (2010 р.). Раритетна компонента флори регіону представлена 260 видами (15,6 % флори): видами Бернської Конвенції (1979) – 13; Європейського Червоного списку (1991) – 4, «Червоної книги України» (2009) – 99; регіонально рідкісними видами Житомирської області – 154 видами (Орлов, 2010).

Потоцька С.О.

Аборигенна складова дендрофлори зеленої зони міста Чернігова

Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка

e-mail: sav-14@mail.ru

Згідно "Фізико-географічного районування..." (Національний атлас України, 2009) Чернігів знаходиться в регіоні Чернігівського Полісся. Більша частина території міста знаходиться на борівій терасі Десни, частково Стрижня та Білоусу. Основними складовими сучасного міського ландшафту Чернігова є заплава р. Десни та схили її високого правого берега, лісопарки та урочища - 441,5 га, з них Кордівка (275 га), Ялівщина (110), Святе (44),

Мар'їн гай (12,5)). Також певне місце займають і міські лісові території - 198,57 га, з них Березовий яр (12,0га), урочище Кривулівщина (12,12), ур. Маліїв яр (11,7), ур. Подусівка (5,0), ур. Рашевщина (4,4) територія біля кінотеатру Жовтень (3,35), Київське шосе (30,0).

Протягом періоду 2008-2010 рр. нами вивчалася аборигенна дендрофлора зеленої зони Чернігова, проводилися гербаризація зібраного матеріалу, геоботанічні обстеження ділянок з природною дендрофлорою; складання картосхем формацій та асоціацій.

За результатами проведених досліджень, природна дендрофлора зеленої зони міста Чернігова нараховує 63 види, 39 родів, 23 родини та 2 відділів. Відділ *Pinophyta* представлений родиною *Pinaceae* (4,34%) та 3 видами – *Pinus sylvestris* L., *Picea abies* (L.) Karst., *Juniperus communis* L., а відділ *Magnoliophyta*, що переважає за якісними показниками, включає 22 родини (95,65%), 36 родів (92,3%) та 60 видів (95,23%).

Угруповання формації *Pineta sylvestris* поширені на ділянках борових терас Стрижня та Білоусу, частково Десни, на дерново-слабопідзолистих піщаних та супіщаних ґрунтах. Тут переважають середньовікові культури (Ялівщина), частково старі природні ділянки (урочище Святе, Подусівський ліс), які представлені групами асоціацій: *Pineta hylocomiosa* (фрагментарно) та *Pineta graminosa* (найбільш поширена). В ценозах *Pineta graminosa* домінують *Agrostis tenuis* Sibth., *Calamagrostis epigeios* (L.) Roth, співдомінує *Elytrigia repens* (L.) Nevski. На невеликих площах трапляються асоціації (ас.) *Pinetum pteridiosum (aquilini)*, а на окремих соснових ділянках спостерігається вторгнення *Robibnia pseudoacacia* L.

Лісові ділянки формації *Querceta roboris* та відповідних субформацій за участю *Acer platanoides* L., *Tilia cordata* Mill., *Carpinus betulus* L. розміщені переважно на плакорних ділянках в східній, частково південній частині міста, на сірих лісових суглинкових та дерново-підзолистих піщаних ґрунтах, їх поширення має фрагментарний характер. Поширеними є угруповання *Quercetum franguloso-stellariosum*, у їх підліску переважають *Frangula alnus* Mill., *Corylus avellana* L. та *Euonymus verrucosus* Scop. Травостій має покриття 50-70 %, в ньому домінують або співдомінують *Aegopodium podagraria* L., *Stellaria holostea* L., *Convallaria majalis* L., *Agrostis tenuis* L., зрідка співдомінує *Pteridium aquilinum* (L.) Kuhn s.l. Вартими на увагу є грабово-дубові ліщиново-ялицеві ділянки та фрагменти з домінуванням в трав'яному покриві *Equisetum hyemale* L. (східні околиці м. Чернігова). У цих угрупованнях нами виявлені види, занесені до Червоної книги України (2009), зокрема *Lilium martagon* L., *Platanthera bifolia* (L.) Rich., *Epipactis helleborine* (L.) Crantz, *Listera*

ovata (L.) R. Br., *Neottia nidus-avis* (L.) Rich. Лісові ділянки формації *Populeta tremulae* є похідними дубових, з них ас. *Populetum (tremulae) graminosum* *P.coryloso-aegopodiosum* (Кордівка).

Угруповання *Betuleta pendulae* сформувалися на місці борів та дібров і приурочені до дерново-підзолистих піщаних ґрунтів із різним зволоженням. У підліску зростають *Frangula alnus* та *Corylus avellana*. Вартими на увагу є ас. *Betuletum dryopteriosum* та *B. pteridiosum* в урочищі Кривулівщина. Угруповання формації *Alneta glutinosae* займають незначні площі у притерасній частині заплав Десни, Стрижня та Білоусу та староруслах інших малих річок з переважаючими ас. *Alnetum graminoso-varioherbosum*, *A. ruboso-urticosum*.

Отже, складові долиннорічкових ландшафтів в межах зеленої зони Чернігова сприяють формуванню ряду природних осередків заплавних осикових лісів, на притерасних територіях – вільшняків, на надзаплавних терасах – соснових лісів, а на плакорах – дубових, липово-дубових та їх похідних.